

Συστήματα διαμόρφωσης και υποστύλωσης αμπελώνων

Έκδοση 3/2006

Λευκωσία - ΚΥΠΡΟΣ

Εισαγωγή

Είναι γεγονός ότι η χώρα μας βρίσκεται σε ένα έντονα μεταβατικό στάδιο αναδιάρθρωσης και μετατροπής των αμπελώνων, τόσο των οινοποιήσιμων στις Καθορισμένες Περιοχές Ποιότητας (Κουμανδάρια, Λαόνα Ακάμα, Βουνί της Παναγιάς-Αμπελίτης, Κρασοχώρια Λεμεσού και Πιτσιλιά), όσο και των επιτραπέζιων στις παραλιακές περιοχές. Είναι σ' αυτά τα πλαίσια που ετοιμάστηκε το φυλλάδιο αυτό από το Τμήμα Γεωργίας με στόχο να πληροφορήσει τους αμπελουργούς σχετικά με τα συστήματα διαμόρφωσης και υποστύλωσης αμπελώνων ποιότητας αξιοποιώντας, παράλληλα, την οικονομική στήριξη που παρέχεται για το σκοπό αυτό από το Μέτρο 1.1 του Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης 2004-2006.

Η ορθολογιστική επιλογή του συστήματος διαμόρφωσης και υποστύλωσης, στη βάση των πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων που παρουσιάζει το καθένα αλλήλα και στη βάση των εδαφοκλιματικών, βιολογικών και οικονομικών κριτηρίων, καθορίζει τη μετέπειτα πορεία του αμπελώνα. Πιθανά λάθη δύσκολα διορθώνονται και οι τυχόν σχετικές αλλοιγές είναι δαπανηρές.

Στη σημερινή αμπελουργική πραγματικότητα τα συστήματα διαμόρφωσης που χρησιμοποιούνται είναι το *κυπελλοειδές* και το *γραμμικό*.

Το κυπελλοειδές σύστημα

Στις αμπελουργικές περιοχές της Μεσογειακής λεκάνης συνηθίζεται η εφαρμογή του παραδοσιακού κυπελλοειδούς συστήματος διαμόρφωσης λόγω των ιδιαίτερων συνθηκών που επικρατούν κατά τη διάρκεια του βλαστικού κύκλου της αμπέλου, ιδιαίτερα της άφθονης ηλιοφάνειας, των υψηλών θερμοκρασιών, του υδατικού στρες αλλήλα και του μικρότερου κινδύνου εξάπλωσης *κρυπτογαμικών ασθενειών* (στάχτη, περονόσπορος, βοτρυτής κτλ.). Είναι όμως γεγονός ότι το σύστημα αυτό παρουσιάζει αρκετά πλεονεκτήματα αλλήλα και ορισμένα σοβαρά μειονεκτήματα.

Πλεονεκτήματα

- Το κυπελλοειδές σύστημα διαμόρφωσης είναι κατάλληλο για τις ξηροθερμικές συνθήκες της χώρας μας αφού το μικρό ύψος του σχηματισμένου κορμού (1,10 μ. περίπου) σμικρύνει/διευκολύνει τη διαδρομή του διαθέσιμου νερού από το εδαφικό διάλυμα, μέσω του ριζικού συστήματος, προς το εναέριο μέρος του φυτού, ενώ το πλούσιο θαμνώδες φύλλωμα προστατεύει την εδαφική υγρασία αλλήλα και τα σταφύλια από την υπερωρίμανση ή τα ηλιακά εγκαύματα.
- Το σχήμα διαμόρφωσης είναι απλό και χαρακτηρίζεται από την κατακόρυφη θέση του κυρίως κορμού και από το μικρό μήκος των βραχιόνων που εξυπακούει χαμηλότερο κόστος υποστύλωσης αφού δέχεται ατομική στήριξη για τα πρώτα μόνο χρόνια της φύτευσης.

- Η ατομική υποστήλωση του κυπελλοειδούς επιτρέπει τη μηχανική καλλιέργεια του εδάφους σε δύο κατευθύνσεις (σταύρωμα) η οποία συντελεί στην καλύτερη καταπολέμηση των ζιζανίων, γεγονός ιδιαίτερα σημαντικό στην περίπτωση όπου ο αμπελώνας βρίσκεται σε καθεστώς ολοκληρωμένης ή βιολογικής διαχείρισης (φιλοπεριβαλλοντική προσέγγιση).

Μειονεκτήματα

- Το κυπελλοειδές σύστημα διευκολύνει την ανάπτυξη κρυπτογαμικών ασθενειών λόγω της πυκνής κόμης ιδιαίτερα σε γόνιμα εδάφη με μεγάλη ικανότητα συγκράτησης υγρασίας, ανεπαρκούς φωτισμού και αερισμού του φυλλώματος.
- Επίσης, δυσκολεύει την εκμηχάνιση των καλλιεργητικών φροντίδων και την εφαρμογή επεμβάσεων φυτοπροστασίας, στοιχεία που αυξάνουν το κόστος παραγωγής.

Παρόλα τα μειονεκτήματα του όμως, θεωρείται το καταλληλότερο σχήμα διαμόρφωσης σε πολύ ξηρικές ή ανεμόπληκτες περιοχές, όπως είναι κάποιες αμπελοουργικές περιοχές της Κύπρου, των Κυκλάδων ή της Νότιας Ευρώπης.

Το γραμμικό σύστημα

Τα γραμμικά συστήματα, λόγω των πολλαπλών πλεονεκτημάτων τους, είναι πολύ διαδεδομένα σε όλες τις αμπελοουργικές χώρες.

Πλεονεκτήματα

- Έχουν μεγαλύτερο μήκος κορμού και συνεπώς τα σταφύλια κατανέμονται σε ένα μεγαλύτερο άξονα με αποτέλεσμα να μειώνονται οι πιθανότητες μηχανικών βλαβών των σταφυλιών από τους βλαστούς και τα φύλλα, καθώς και της ανεπιθύμητα πρόωρης εξαγωγής χυμού.
- Διευκόλυνση των καλλιεργητικών φροντίδων (κλάδεμα, φυτοπροστασία, τρύγος) και της εκμηχάνισης της εκμετάλλευσης.
- Στα οριζόντια γραμμικά συστήματα, η ίση περίπου απόσταση των σταφυλιών από το έδαφος, οδηγεί σε ομοιόμορφο χρωματισμό και ωρίμανσή τους.
- Ρύθμιση της επιθυμητής εκταρικής απόδοσης και κατάλληλη διαχείριση της παραγωγής με ψηλότερες αποδόσεις ποιοτικών σταφυλιών.
- Ορθή γεωμετρία της βλάστησης που δημιουργεί κατάλληλες συνθήκες φωτισμού/αερισμού του φυλλώματος και των σταφυλιών με αποτέλεσμα την ανάπτυξη επιθυμητού μικροκλίματος, ενεργού φωτοσυνθετικού φυλλώματος και περισσότερων γόνιμων οφθαλμών.
- Περιορισμός προσβολής από κρυπτογαμικές ασθένειες και μείωση του κόστους φυτοπροστασίας.
- Διευκόλυνση εφαρμογής συστήματος ολοκληρωμένης διαχείρισης αμπελώνων και βιολογικής αμπελοουργίας.

Μειονεκτήματα

- Μεγαλύτερο κόστος υποστήλωσης των πρέμνων που προέρχεται από τη χρήση υλικών, όπως πάσσαλοι, σύρματα, σφυκτικές και από τα εργατικά έξοδα.
- Εξεύρεση εξειδικευμένου προσωπικού για τη σωστή διαμόρφωση του οριζόντιου κορμού και βραχιόνων (κορδόνια).
- Τα πρέμνα έχουν αυξημένες διατροφικές απαιτήσεις λόγω της μεγαλύτερης ανάπτυξης ξυλινών μερών, συνεπώς θα πρέπει να υπάρχει δυνατότητα άρδευσης και αυξημένη γονιμότητα στο έδαφος.

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι σε φτωχά και άνυδρα οικοσυστήματα, όπου οι βροχοπτώσεις ή η δυνατότητα άρδευσης είναι περιορισμένες και λόγω της αυξημένης φυλλικής επιφάνειας, τα γραμμικά συστήματα μπορούν να προκαλέσουν έντονο υδατικό στρες και δεν ενδείκνυται η εγκατάστασή τους.

Παράγοντες επιλογής συστήματος διαμόρφωσης και υποστήλωσης αμπελώνων

Οι κυριότεροι παράγοντες που θα καθοδηγήσουν τους αμπελουργούς προς την ορθολογική επιλογή του συστήματος είναι οι ακόλουθοι:

- **Το οικοσύστημα:** Σε ξηροθερμικές περιοχές καλό είναι τα πρέμνα να διαμορφώνονται με μικρό ύψος κορμού για να σμικρύνουν τη διαδρομή του νερού προς τα πάνω ενώ, παράλληλα, στις ψυχρές περιοχές η πρακτική αυτή διατηρεί τη βλάστηση κοντά στο έδαφος όπου η μέση θερμοκρασία είναι μεγαλύτερη κατά τη διάρκεια της ημέρας.

Σε περιοχές με όψιμους ανοιξιότικους παγετούς (Μαντινεία στην Ελλάδα, Καμπανία στη Γαλλία, Βένετο στην Ιταλία) το ύψος του κορμού θα πρέπει να είναι ψηλότερο ώστε τα βλαστικά όργανα των πρέμνων να είναι σε μεγαλύτερη απόσταση από τις επιφανειακές παγωμένες αέριες στρώσεις.

Οι πολύ γόνιμες περιοχές (χαμηλότερες κοινότητες Πάφου) με βαθιά εδάφη και με μεγάλη ικανότητα συγκράτησης υγρασίας ενθαρρύνουν τη ζωνή βλάστηση και απαιτούν πιο σύνθετο σύστημα υποστήλωσης και άριστους χειρισμούς για να επιτευχθεί ισορροπία μεταξύ βλάστησης και παραγωγής.

Αντίθετα, σε άνυδρα και με ορεινό ανάγλυφο εδάφη (Πιτσιλιά, Σαντορίνη στην Ελλάδα) προτιμούνται πιο απλά κυπελλοειδή συστήματα.

- **Ζωνρότητα της ποικιλίας:** Η ζωνρότητα καθορίζει συχνά την επιλογή ενός συστήματος υποστήλωσης. Ανάλογα, ένα απλό σύστημα είναι αρκετό για ένα αμπελώνα με πρέμνα χαμηλής ή μέτριας ζωνρότητας. Από την άλλη πλευρά, πρέμνα με υπερβολική ζωνρότητα π.χ. με μεγάλου μήκους βλαστούς, με εκτεταμένη ανάπτυξη μεσογονάτιων βλαστών και ως εκ τούτου με προβλήματα σκίασης (Ξυνιστέρι, επιτραπέζιες ποικιλίες κτλ.), έχουν ανάγκη ένα πιο εκτενές σύστημα υποστήλωσης για να επιτραπεί η διατήρηση μεγαλύτερου μήκους παραγωγικών μονάδων.

Η επιτυχία ενός συστήματος υποστήλωσης βασίζεται στη δυνατότητα προσαρμογής του στη ζωνρότητα και ευρωστία της κάθε ποικιλίας αμπέλου, καθορίζοντας τις συνθήκες μικροκλίματος που δημιουργούνται (αερισμός, υγρασία ή σκίαση) και την ενεργή φυλλική επιφάνεια (φωτοσυνθετικό δυναμικό).

Ως εκ τούτου, η σκίαση μέσα σε ένα πυκνό φύλλωμα π.χ. σε μια ζωνρή ποικιλία που έχει διαμορφωθεί σε ένα απλό σύστημα υποστήλωσης αφενός μειώνει τη φωτοσυνθετική δραστηριότητα αφετέρου δημιουργεί ευνοϊκό μικροκλίμα για την ανάπτυξη κρυπτογαμικών ασθενειών.

Επιπρόσθετα, ως άλλη επίπτωση παρουσιάζεται η μειωμένη σύνθεση χρωστικών στις ερυθρές ποικιλίες, ενώ οι οίνοι που προκύπτουν χαρακτηρίζονται ως «επιθετικοί» λόγω της υψηλής ολικής οξύτητας.

- **Κόστος εγκατάστασης:** Με τα σημερινά δεδομένα της δύσκολης εξεύρεσης εξειδικευμένου προσωπικού και της υψηλής τιμής των εργατικών οδηγήμαστε στην επιλογή συστημάτων διαμόρφωσης που επιτρέπουν τη μερική ή ολική εκμηχάνιση των καλλιεργητικών φροντίδων. Παράλληλα, τα σχετικά Μέτρα του Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 αποτελούν μίαν ανεπανάληπτη ευκαιρία για άντληση οικονομικής στήριξης και μείωση του κόστους εγκατάστασης ενός συστήματος.

Με βάση τα όσα έχουν αναφερθεί στο φυλλάδιο αυτό ένας πραγματικός κανόνας που θα πρέπει να εφαρμόσουμε κατά τη διαδικασία επιλογής ενός συστήματος διαμόρφωσης και υποστήλιξης είναι ο εξής:

Ένα απλό σύστημα υποστήλιξης είναι κατάλληλο για αμπελώνες με μικρή ευρωστία, ενώ ένα πιο σύνθετο είναι κατάλληλο για περιπτώσεις πρέμων με μεγαλύτερη ζωηρότητα.

ΘΟΥΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Λειτουργός Γεωργίας – Οινολόγος/Αμπελολόγος
Κηλάδου Αμπελοουργίας – Οινολογίας

Επιμέλεια Έκδοσης

Τομέας Δημοσιότητας